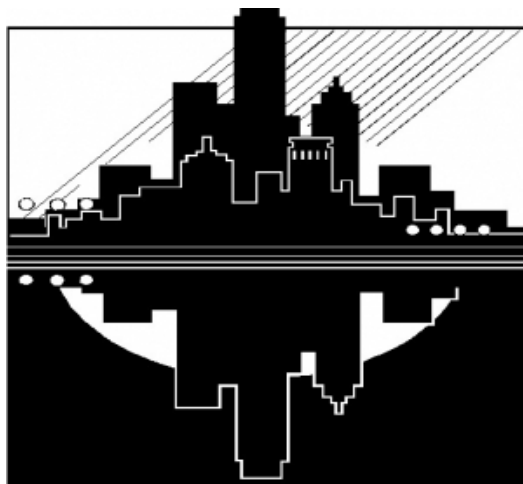

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА**

РОСЛИНИ ТА УРБАНІЗАЦІЯ

Матеріали

**XIII Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 1 лютого 2024 р.)**

**Дніпро
2024**

УДК 581:504.03

ББК 28.5 + 20.1

Рослини та урбанізація: Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 1 лютого 2024 р.). Дніпро, 2024. 151 с.

Викладені результати практичних і теоретичних розробок, оригінальних досліджень у галузі зеленого будівництва, стійкості та адаптивних реакцій рослин за умов урбанізованого середовища, інтродукції та акліматизації рослин, фітосанітарного контролю зелених насаджень та ін.

Може бути корисним фахівцям садово-паркового господарства та зеленого будівництва, фітосанітарного контролю, ботанікам, екологам тощо.

Редакційна колегія:

Кобець А. С., ректор ДДАЕУ, д. н. держ. упр., професор (голова), Бессонова В. П., д.б.н., професор (заступник голови, відповідальний редактор), Ткаліч Ю. І., д.с.-г.н., професор, проректор з наукової та інноваційної діяльності ДДАЕУ (заступник голови), Тимочко Т. В., голова Всеукраїнської екологічної ліги (заступник голови), Іжболдін О. О., к.с.-г.н., доцент, декан агрономічного факультету (заступник голови), Грицан Ю. І., д.б.н., професор, головний науковий співробітник ДДАЕУ, Кучерявий В. П., д.с.-г.н., професор, Національний лісотехнічний університет України, Крамарьов С. М., д.с.-г.н., професор, завідувач кафедри агрохімії ДДАЕУ, Кабар А. М., к.б.н., доцент, директор ботанічного саду ДНУ ім. О. Гончара, Гревцова Г. Т., д.б.н., професор, Харківський національний університет ім. В.В. Докучаєва, Харитонов М. М., д.с.-г.н., професор, керівник Центру природного агровиробництва, Пардіні Джованні, д.б.н., професор кафедри ґрунтознавства Університету Жирони, Іспанія, Рубік Хінек, доктор філософії, доцент факультету тропічних культур Чеського університету природничих наук, Прага, Чехія, Хейлмейєр Герман, д.б.н., професор кафедри біології/екології Технічного університету Фрайберзької гірничої академії, Німеччина, Пономарьова О. А., к.б.н., доцент, Іванченко О. Є., к.б.н., доцент, завідувач кафедри садово-паркового мистецтва та ландшафтного дизайну ДДАЕУ, Зайцева І. А., к.б.н., доцент.

Авторські тексти не редагувались

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 УРБОЛАНДШАФТИ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ РОСЛИН

Аркушина Г.Ф., Сус Л.В. Систематичний огляд дендрофлори села Якимівка Новоукраїнського району Кіровоградської області	9
Бондаренко О.Ю. Екологічні аспекти культивованих видів рослин, як компонент спонтанної фракції дачних поселень	11
Ворошилова Н.В., Доценко Л.В., Маленко Я.В. Принципи ревіталізації відпрацьованих кар'єрів на прикладі міста Кривий Ріг	13
Дідур О.О., Стрепетова Х.В., Кацевич В.В., Ловинська В.М., Сабанський А.М. Оцінка екологічної якості ґрунтів як компонента зелених насаджень парків мегаполісу	16
Іванько І.А., Барановський Б.О., Голобородько К.К., Кармизова Л.О., Дідур О.О. Дендрологічне різноманіття території регіонального значення Балка Довга м. Дніпро	17
Ільченко Л.А. Щодо контейнерного озеленення в міському просторі	20
Кірін Р.С. Особливості правового регулювання відносини озеленення при здійсненні стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації	23
Красовський В.В., Черняк Т.В., Дяченко-Богун М.М., Шкура Т.В. Субтропічні плодові культури в кишеньковому парку міста Хорола	26
Лісовець О.І., Артёмова Д.В. Біорізноманіття макрофітів озер Солоне та Солоненьке Дніпровсько-Орільського природного заповідника	29
Мильнікова О.О. Сучасний стан дендрофлори дитячих навчальних закладів на прикладі КЗО ДНЗ «Синій птах» № 377 м. Дніпро	31
Пилипчук В.Ф., Бойко Р.В. Дослідження екотопів, створених на наливних пісках Київського лівобережжя	34
Уджмаджурідзе В.Г., Лісовець О.І. Адвентивні види в угрупованнях амброзії полинолистій (<i>Ambrosia artemisiifolia</i> L.) в урбоекосистемі м. Дніпра	36
Шоль Г.Н., Красова О.О. Нотатки до флори та рослинності балки Свистунова (Криворіжжя)	39
Шумик М.І., Попіль Н.І. Концепція ландшафтної оптимізації урбанізованих екосистем	42
Юхименко Ю.С., Бойко Л.І. Роль культиварів відділу Pinophyta у	

Під час першого ознайомлення з житловими масивами Київського лівобережжя, створених на намівних пісках одразу помітна невідповідність високоякісного сучасного нового будівництва і стану його зелених насаджень. На сьогодні вік декоративних насаджень вище згаданих масивів складає від 10 до 60 років, що дає можливість провести аналіз життєвого стану рослин і розробити сортимент рослин стійких до лімітуючих чинників урбанізованого середовища екотопу масивів створених на намівних пісках Київського лівобережжя. Дані дослідження надзвичайно актуальні, і можуть слугувати науковою основою для створення нових насаджень декоративних рослин з урахуванням специфічності екотопу намівних пісків. Варто зазначити, що на сьогоднішній день роботи по наміву піску продовжуються, вони ведуться в південній частині міста і за його межами – на масиві Позняки, а також в районі санаторію Конча-Заспа, сіл Козин і Вишеньки – в заплаві р. Дніпро.

Дослідження заплановані в районах, створених на намівних пісках а саме: масив Райдужний, масив Осокорки, Позняки і Троєщина. Основними методами дослідження природних екосистем будуть методи флористичних досліджень (анатомо-морфологічний; історичний; порівняльної флористики; морфолого-географічний), методи геоботанічних досліджень та метод картування з використанням сучасних геоінформаційних технологій. Також будуть застосовані методи фітоіндикації, що визначають фізіологічний і життєвий стан рослин та візуальні методи оцінки їх санітарного стану і декоративності.

Очікуваним результатом даних досліджень є узагальнення та аналіз одержаних даних і розробка стійкого сортименту деревних рослин для техногенно-порушених територій міста.

УДК 581.5(477.63)

АДВЕНТИВНІ ВИДИ В УГРУПОВАННЯХ АМБРОЗІЇ ПОЛИНОЛИСТОЇ (*AMBROSIA ARTEMISIIFOLIA* L.) В УРБООЕКОСИСТЕМІ М. ДНІПРА

В.Г. Уджмаджурідзе, здобувач ступеня PhD, **О.І. Лісовець**, к.б.н., доцент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро, 49010, Україна

Дослідження ролі адвентивних видів в рослинному покриві не лише сприяє розумінню біологічних процесів в локальному і регіональному

масштабі, а й може слугувати підґрунтям для розроблення сталого управління природними ресурсами та збереження біорізноманіття. Амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.) – це рослина, що становить серйозну загрозу для екосистеми України і, зокрема, для Дніпропетровської області. Однією з ключових проблем, пов'язаних з амброзією, є її висока алергенність. Пилок рослини може викликати серйозні алергічні реакції у людей, а також у тварин. Амброзія також чинить негативний вплив на сільське господарство. Її наявність на полях може знижувати врожайність, а також підвищувати витрати на засоби захисту рослин. Це створює додаткові економічні труднощі для фермерів і може позначитися на продовольчій безпеці регіону.

Причинами швидкого поширення амброзії полиноистої є такі морфолого-біологічні властивості виду:

- висока насіннева продуктивність;
- насіння молочної та воскової стиглості здатне дозрівати і давати повноцінні сходи;
- насіння до 40 років не втрачає життєздатності в ґрунті, що зумовлює утворення значного за обсягом фондового банку насіння даного виду;
- потужна коренева система
- висока регенераційна здатність. Після культивуації частини рослини, що присипані вологим ґрунтом, утворюють додаткове коріння і добре приживаються. За скошування амброзія полинолиста (до утворення насіння) дає від кореневих частин нові паростки, що утворюють суцвіття і формують життєздатне насіння.
- висока пластичність до температури повітря та вологості ґрунту, а також адаптованість сходів до високої освітленості.

Важливість дослідження виду амброзії полягає в розробці ефективних стратегій боротьби з її поширенням. Необхідно вивчити особливості її біології, механізми розмноження, а також визначити оптимальні методи контролю та знищення. Це допоможе створити науково обґрунтовані рекомендації для боротьби з інвазивним видом та мінімізації його впливу на екосистему.

Метою цього дослідження є визначення структурних особливостей угруповань з *A. artemisiifolia* в межах промислового міста Дніпро, зокрема, визначення ролі інших адвентивних рослин в цих екосистемах. Угруповання різних видів – результат їхньої тривалої коеволюції у середовищі, яке постійно

змінюється. Їхня структура й механізм функціонування дуже складний. Зміна структури і механізмів функціонування систем понадорганізмного рівня постійні й незворотні (розвиток по спіралі). У зв'язку з цим, синфітоіндикаційний напрямок (індикація за рослинними угрупованнями) є більш інформативним у порівнянні з аутфітоіндикацією (індикація за окремими видами рослин) (Никифоров, 2003).

При дослідженні було проаналізовано ділянки рослинного покриву на правобережжі міста Дніпро. Влітку 2022 року було виконано 230 геоботанічних описів пробних площ розміном 4 на 4 м кв. Площі відрізняються за своїми геоморфологічними умовами, гідрологічними, ступенем антропогенного навантаження, світловим режимом тощо. В камеральний період вивчалися біолого-екологічні характеристики усіх присутніх видів.

На досліджених ділянках було всього ідентифіковано 278 вид судинних рослин. Найбільш чисельними є родини: Asteraceae – 58 видів (19 %), Poaceae – 40 видів (13 %), Fabaceae – 16 видів (5 %), Rosaceae – 15 видів (5 %), Apiaceae – 14 видів (5 %), Lamiaceae – 11 видів (4 %).

Меншою кількістю представлені рослини з 62 родин із загальною кількістю видів 124, вони складають 45 % від загальної кількості.

Отже, домінуючими родинами є Asteraceae і Poaceae. Представників інших родин набагато менше, ніж домінуючих.

Було визначено що із загального числа видів 84 (28 %) є адвентивними. Вони походять з 34 родин. Найбільш багаті за видовим різноманіттям знову родини Asteraceae (18 видів) і Poaceae (11 видів).

Аналіз первинних ареалів адвентивних рослин показав, що за кількістю переважають прибульці з Північної Америки (18), а також види з Середземноморським ареалом (15).

Вивчення співвідношення натуралізованих і спонтанних адвентивних видів показало, що найбільша кількість адвентивних видів є натуралізованими – 81 %. З них 57 %, або 39 видів, є неофітами, а решта (29 видів) – археофіти.

У спектрі біоморфів серед досліджених алохтонних рослин домінуючими виявилися однорічники – 33 види (39 %), за темпами вегетативного розмноження (за системою Л. Г. Раменського) – вегетативно не рухливі – 63 види (75 %). Аналіз життєвих форм адвентивних рослин за К. Раункієром виявив першість терофітів (Т) – 29 видів та гемікриптофітів (НКг) – 22 види.

Серед трофоморф переважають мезотрофи – 47 видів, серед гігроморф найбільшою групою є мезоксерофіти – 35 видів; серед геліоморф найбільша група представлена геліофітами – 49 видів. Провідним ценоелементом, як і очікувалося, виявилися рудеранти – 35 видів.

Високі показники трапляння в досліджених угрупованнях, окрім *A. artemisiifolia*, мають такі представники: *Erigeron annuus* (L.) Desf., *Solidago canadensis* L., *Ballota nigra* subsp. *ruderalis* (Sw.) Briq., *Cichorium intybus* L., *Lactuca serriola* L., *Diploaxis tenuifolia* (L.) DC. Перші три з них разом з амброзією є інвазивними видами, перші два – видами-трансформерами, найбільш небезпечними для біорізноманіття.

Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук найбільш ефективних методів регулювання чисельності адвентивних видів в умовах урбоекосистеми.

УДК 581.9(581.95)(477.63)

НОТАТКИ ДО ФЛОРИ ТА РОСЛИННОСТІ БАЛКИ СВИСТУНОВА (КРИВОРІЖЖЯ)

Г.Н. Шоль, н.с. відділу природної та культурної флори,

О.О. Красова, к.б.н., н.с. відділу оптимізації техногенних ландшафтів

Криворізький ботанічний сад Національної академії наук України,

м. Кривий Ріг, вул. Маршака, 50

Місто Кривий Ріг є центром Криворізького залізничного басейну, який характеризується надзвичайно високою концентрацією підземних і відкритих гірничих робіт, що зумовило докорінні зміни в ландшафтній структурі регіону. Незважаючи на це, для Криворіжжя характерна задовільна збереженість балкових систем, рослинний покрив яких забезпечує високий рівень фіторізноманіття в регіоні.

В основу роботи покладені матеріали польових обстежень, проведених у 2023 році, які здійснювали маршрутним методом. Латинські назви наведено за номенклатурним зведенням С.Л. Мосякіна та М.М. Федорончука (1999).

Балка Свистунова розташована в південних околицях Кривого Рогу та простягається майже паралельно автошляху Р74. Верхів'я балки починається неподалік від с. Свистунове Криворізького району, яке й дало їй назву. У